

as well as their functions are analyzed. The basic trends in the creation of agricultural holdings are investigated. The model of vertically integrated formation in the grain subcomplex is designed.

Currently Ukraine is one of the world's largest grain exporters, since it maintains a leading position in the world market of wheat, barley and maize. The increasing of grain production in Ukraine has promising character for foreign investors and local producers. The analysis of grain production showed that strategically grain farming should be oriented towards exports in the long run. In case of attracting investment and appropriate financing Ukraine has opportunity to increase grain production and the potential for export development as well.

It is investigated that globalization trends and capitalization processes of agriculture caused the formation of a new map of Ukraine agribusiness with dominance of large housekeeping structures on it. Large-scale association – agricultural holdings, building their relations on the basis of vertical mergers became at present the most effective agents of agricultural market in general and the grain market in particular. The development of grain market is driven by global trends. The basis of the field development is the increasing demand for the agricultural products as a result of an increase in the number and standard of living in the world. The demand for crop production is formed by the food industry as well as by animal husbandry and energy production from biomass.

Agroholdings became an integral part of the food production transformation in an integrated and funded business. While analyzing the production activities of agricultural holdings, we can state that most of them are specializing in the production of grain and oil crops in crop sector and livestock production in their activity is represented mainly by poultry. It also should be noted that the significant amounts of grains production and oilseeds in part is caused by their subsequent export, while other products are generally used as a raw material by holdings for further processing in their own plants. Agricultural holdings can increase grain yields by their facility to exploit the area under cereals using the extensive method of grain, i. e. an increase of planted area, as well as using intensive method namely applying measures for grain yields increasing.

Thus, it can be concluded that agricultural holdings play a significant role in the potential development of the grain sector in Ukraine, which will only be increased in the perspective. In general agricultural holdings positively affect at the efficiency of productive resources applying in the grain subcomplex and other areas of agribusiness due to the new agricultural technologies introduction, specialist availability and financial resources accessibility.

Key words: grain market, structure of grain production, agribusiness, vertical integration, integration processes, agricultural holding.

УДК 346:351.825:336.773(477)

Р. Й. Бачо

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕГУЛЮЮЧОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ ТА САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Стаття присвячена порівнянню впливу держави та саморегулівних організацій на функціонування системи кредитних спілок України. Вдосконалено існуючу методику оцінки ефективності державного регулювання системи кредитних спілок України. Розраховано показники активності державного регулювання та ата ефективності контрольної функції органу нагляду та розраховане інтегральний показник розвитку системи кредитної кооперації в умовах державного регулювання та тієї її частини, що є учасником саморегулівних організацій. Доведено, що учасники саморегулівних організацій досягли кращих результатів в своєму розвитку, ніж національна система кредитної кооперації в цілому.

Ключові слова: кредитні спілки, саморегульвні організації, регулювання, державне регулювання, Національна комісія, що здійснює регулювання ринків фінансових послуг України.

Постановка проблеми. В сучасних посткризових умовах на всіх рівнях активно піднімається питання ролі держави та інститутів саморегулювання у стабільному розвитку ринків фінансових послуг України. Не є виключенням з цього і система кредитної кооперації, інтереси учасників якої на даний момент представлені трьома діючими інститутами саморегулювання: Національною асоціацією кредитних спілок України (НАКСУ), Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок (ВАКС) [7] та Програмою захисту вкладів (ПЗВ). Фінансова криза, що охопила фінансовий ринок України, і в т.ч. систему кредитних спілок України, вказала на слабкість існуючого її державного регулювання. У перші роки кризи (2008-2010 рр.) суттєво зросла кількість неплатоспроможних кредитних спілок, і з Державного реєстру фінансових установ було виключено 170 кредитних спілок В той же час, кредитні спілки-учасники саморегульвних організацій (СРО) змогли подолати негативні впливи кризи, і лише декілька з їх учасників були проблемним.

Саме у світлі наведених вище причин, доцільним є оцінка й порівняння впливу держави та інститутів саморегулювання на розвиток кредитних спілок України у посткризовий період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним питанням функціонування кредитних спілок присвячені наукові праці зарубіжних вчених Ф. Райффайзена, Г. Шульца-Деліча, К. Пажитнова та вітчизняних науковців А. Анциферова, М. Туган-Барановського, Г. Брітченка, Н. Внукової, В. Гончаренка, Б. Дадашева, А. Оленчика, О. Пантелеймоненка, А. Пожара та ін. Практичні аспекти розвитку системи кредитних спілок в умовах державного регулювання України розкриті у працях О. Волкової, В. Гочаренка, О. Гриценко, О. Маліновської та ін. Окремі питання оцінки ролі саморегульвних організацій у розвитку системи кредитної кооперації розкриті у наукових роботах Є. Бондаренко, С. Міщенко, І. Рекуненко, М. Хьюїта та ін.

Однак, аналіз наукових доробків наведених вище вчених свідчить про недостатність глибини досліджень щодо порівняння впливу державного регулювання та інститутів саморегулювання на розвиток кредитних спілок України в цілому.

Метою статті є здійснення порівняльної оцінки впливу державного регулювання та інститутів саморегулювання на діяльність кредитних спілок України. Об'єктом дослідження є кредитні спілки як суб'єкти ринку фінансових послуг України. Завдання, що ставиться в роботі, полягає у формуванні та використанні методичного інструментарію з метою порівняння впливу держави та саморегульвних організацій на розвиток системи кредитних спілок України шляхом співставлення отриманих результатів розрахунків.

Виклад основного матеріалу. В сучасних економічних умовах функціонування системи кредитної кооперації України постає необхідність оцінки умов та ефективності її державного регулювання. З метою повноцінного розуміння участі держави у регулюванні процесів в системі кредитної кооперації України доречно оцінити основні показники органу нагляду, що пов'язані з даним процесом. Так, автором у табл. 1 виділено та згруповано основні показники, що характеризують діяльність Нацкомфінпослуг на ринку кредитної кооперації.

Таблиця 1

Динаміка основних показників, що характеризують діяльність Нацкомфінпослуг в системі кредитної кооперації України у 2009-2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013/2009	
		2009	2010	2011	2012	2013	Абс.	%
1	Кількість діючих ліцензій	-	440	361	316	301	-	-
2	Кількість анульованих	11	70	11	0	0	-11	-100,0

3	Кількість виданих	94	117	95	48	84	-10	-10,6
4	Кількість ліцензій, термін яких закінчився (переоформлені)	-	275	162	13	15	-	-
5	Кількість прийнятих нормативних актів	6	3	5	2	2	-4	-66,7
6	Розроблено проектів рішень	2	2	4	16	6	4	200,0
7	Проведено перевірок	178	217	362	47	78	-100	-56,2
8	Застосовано заходів впливу	671	1105	488	182	576	-95	-14,2
9	з них штрафи	150	457	311	94	345	195	130,0
10	Сума штрафів, тис.грн.	202,8	451,8	389,1	306	1453,5	1250,7	616,7
11	Загальна кількість звернень споживачів	10529	11181	5108	5184	8733	-1796	-17,1
12	Кількість звернень по КС	4384	5406	2156	1286	1285	-3099	-70,7
13	Частка звернень КС до загальної кількості	41,6	48,3	42,2	24,8	14,7	-26,9	-
14	Перевірки з фінмоніторингу	128	103	146	103	49	-79	-61,7
15	виявлено порушень	172	181	204	143	26	-146	-84,9
16	накладено штрафів	51	61	87	56	34	-17	-33,3
17	Сума штрафів, тис.грн.	49,7	63,9	141,95	101,2	176,8	127,1	255,7
18	Сертифікація керівників та головних бухгалтерів КС, осіб	266	234	192	128	304	38	14,3
19	Кількість зареєстрованих злочинів, одиниць	779	733	441	260	338	-441	-56,6

* Складено та розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг [2-6].

З наведеної вище таблиці спостерігається суттєве зростання кількості проведених перевірок піднаглядних установ у 2011 р., що є результатом зростання уваги органу до діяльності фінустанов внаслідок прояву низки скандальних справ та порушення кримінальних справ проти керівників та пайовиків кредитних кооперативів. Так, кількість зареєстрованих злочинів щодо діяльності КС досягла максимуму у 2009 р і становила 779 і до 2012 р. відмічається поступове скорочення кількості злочинів. Однак у 2013 р. зафіксовано на 30% більше злочинів, аніж у попередньому році.

Принагідно, що у 2013 р. органом нагляду стягнуто рекордну суму фінансових санкцій від кредитних спілок – 1,45 млн. грн., що свідчить про суттєві порушення у веденні діяльності кредитними кооперативами. Покращення ситуації на ринку кредитної кооперації та посилення захисту прав споживачів підтверджує також починаючи з 2010 р. щорічне скорочення кількості та частки звернень громадян щодо діяльності цих установ. Адже кількість звернень щодо діяльності кредитних кооперативів скоротилася з 5406 у 2010 р. до 1285 у 2013 р., а частка звернень з питань кредитної кооперації у загальній кількості звернень Нацкомфінпослуг відповідно скоротилася з 48,3% до 14,7%.

Водночас, переважна кількість порушень кредитними кооперативами було допущено стосовно:

- ненадання звітності в терміни, визначені законодавством;
- неподання електронної форми звітних даних;
- невідповідність форм звітності вимогам, встановленим нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг;
- ненадання повної інформації про діяльність кредитної установи;
- не відображено дані про рух капіталу кредитної установи (звітні дані про фінансову діяльність кредитної установи);
- не зазначено дані про основний капітал кредитної установи;
- інформація в різних формах звітних даних є не зіставлюваною та суперечливою.
- недотримання встановлених нормативів платоспроможності;
- недотримання нормативу якості активів;
- порушення нормативу прибутковості;
- невідповідність установчих документів вимогам законодавства про фінансові послуги;
- недотримання вимог до комплексної інформаційної системи, що використовується при наданні фінансових послуг;

- невиконання кредитною спілкою зобов'язання перед своїми членами щодо повернення вкладу не пізніше строку, передбаченого відповідним договором;
- недотримання кредитною спілкою умов скликання загальних зборів своїх членів;
- недотримання кредитною спілкою в процесі своєї діяльності норм внутрішніх положень;
- недотримання кредитною спілкою умови забезпеченості при наданні кредитів своїм членам.

Позитивним є також зростання кількості сертифікованих керівників та головних бухгалтерів аналізованих фінансових установ з 266 осіб у 2009 р. до 304 у 2013 р. Зростання даного показника дозволяє зробити висновок про підвищення компетенції управлінців та перевірку якості їх знань, вмінь і навичок органом державного регулювання. Постійна перевірка та підвищення знань керівників та головних бухгалтерів КС є важливим заходом для забезпечення сфери якісним кадровим складом.

З метою визначення рівня участі держави у регулювання розвитку кредитної кооперації України, запропоновано комплекс показників, що дозволяють виразити даний регулюючий, шляхом оцінки діяльності органу державного нагляду – Нацкомфінпослуг. Одним з таких показників є активність державного регулювання в системі кредитної кооперації, що проявляється в оцінці інтенсивності застосування регулятивного інструментарію. Враховуючи наявність статистичного матеріалу, опублікованого Нацкомфінпослуг, складовими показника активності державного регулювання можуть бути: кількість розроблених і прийнятих регулятором нормативно-правових документів, кількість виданих ліцензій, проведених у періоді перевірок (виїзних та безвиїзних), кількість виявлених порушень та вжитих за результатами цих перевірок заходів впливу, кількість накладених штрафів, загальна сума штрафів, кількість призупинених ліцензій, кількість сертифікованих керівників та головних бухгалтерів кредитних кооперативів, кількість звернень споживачів щодо діяльності кредитних кооперативів, кількість виявлених на основі інформації органу нагляду злочинів у системі кредитної кооперації України.

Отже, формула для розрахунку [1, с. 7] може інтерпретуватися в такий спосіб (1):

$$A = \sqrt[15]{I_1 \cdot I_2 \cdot I_3 \cdot I_4 \cdot I_5 \cdot I_6 \cdot I_7 \cdot I_8 \cdot I_9 \cdot I_{10} \cdot I_{11} \cdot I_{12} \cdot I_{13} \cdot I_{14} \cdot I_{15}}, \quad (1)$$

де: A - показник активності державного регулювання кредитної кооперації України;
 I_1 – індекс кількості розроблених і прийнятих нормативно-правових актів, що регулюють діяльність кредитних кооперативів;

I_2 – індекс виданих ліцензій кредитним кооперативам;

I_3 – індекс проведених перевірок;

I_4 – індекс вжитих заходів впливу за результатами відповідних перевірок;

I_5 – індекс кількості накладених штрафів.

I_6 – індекс сум накладених штрафів;

I_7 – індекс кількості призупинених (анульованих) ліцензій;

I_8 – індекс кількості перевірок по фінансовому моніторингу;

I_9 – індекс кількості виявлених порушень внаслідок здійснених перевірок з фінансового моніторингу;

I_{10} – індекс кількості накладених штрафів внаслідок здійснених перевірок з фінансового моніторингу;

I_{11} – індекс сум накладених штрафів внаслідок здійснених перевірок з фінансового моніторингу;

I_{12} – індекс кількості сертифікованих керівників та головних бухгалтерів кредитних кооперативів;

I_{13} – індекс кількості звернень споживачів щодо діяльності кредитних кооперативів;

I_{14} – індекс кількості виявлених за інформацією органу нагляду злочинів у системі кредитної кооперації України.

I_{15} – індекс зміни частки піднаглядних установ, що звітуються.

При використанні даного підходу до оцінки рівня державного регулювання базове значення (значення показника у 2009 р.) дорівнює 1, при цьому, якщо розрахований показник відповідного рівня складає величину, більшу за 1, рівень державного регулювання є активним, якщо є менше 1 – спостерігається зниження активності державного регулювання діяльності національних кредитних кооперативів.

Згідно формули 1 розраховано складові, що лягають в основу розрахунку показника активності державного регулювання кредитної кооперації України (A), які розміщено в табл. 2.

Таблиця 2

Розраховані значення показників, які використовуються при оцінці активності державного регулювання кредитної кооперації України у 2009-2013 рр.*

№	Показники	Роки				Зміна 2013 року до року, %:			
		2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012
1	I_1	0,625	1,800	2,000	0,444	-55,6	-18,1	-135,6	-155,6
2	I_2	1,245	0,812	0,505	1,750	75,0	50,5	93,8	124,5
3	I_3	1,219	1,668	0,130	1,660	66,0	44,0	-0,9	153,0
4	I_4	1,647	0,442	0,373	3,165	216,5	151,8	272,3	279,2
5	I_5	3,047	0,681	0,302	3,670	267,0	62,4	299,0	336,8
6	I_6	2,228	0,861	0,786	4,750	375,0	252,2	388,9	396,4
7	I_7^{**}	6,364	0,157	-	-	-	-	-	-
8	I_8	0,805	1,417	0,705	0,476	-52,4	-32,9	-94,2	-23,0
9	I_9	1,052	1,127	0,701	0,182	-81,8	-87,1	-94,5	-51,9
10	I_{10}	1,196	1,426	0,644	0,607	-39,3	-58,9	-81,9	-3,7
11	I_{11}	1,286	2,221	0,713	1,747	74,7	46,1	-47,4	103,4
12	I_{12}	0,880	0,821	0,667	2,375	137,5	149,5	155,4	170,8
13	I_{13}	1,233	0,399	0,596	0,999	-0,1	-23,4	60,0	40,3
14	I_{14}	0,941	0,602	0,590	1,300	30,0	35,9	69,8	71,0
15	I_{15}	0,919	0,974	0,963	0,982	-1,8	6,3	0,8	1,9

* Складено та розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг [2-6].

** Дані за 2012 та 2013 рр. становлять «0», тому значення показника для даних років не розраховується.

Слід відмітити, що індекси зміни показників I_i розраховані стосовно відповідних даних попереднього періоду. Отриманий результат від розрахунку наведеного вище показника може свідчити про неефективність (недоцільність) чи ефективність (доцільність) проведених регулятором контролюючих заходів.

Важливим критерієм характеристики виконання державною функції контролю в системі кредитної кооперації України є оцінка загальної ефективності контрольної функції Нацкомфінпослуг України, що характеризується показниками, на основі яких оцінюється рівень дотримання піднаглядними установами чинного законодавства України. До таких показників відносяться:

1. Коефіцієнт результативності контрольних заходів (K_1) вказує на середню кількість застосованих заходів впливу, що припадає на здійснену органом нагляду перевірку і визначається наступним чином:

$$K_1 = N_{зв} / N_{п}, \quad (2)$$

де: K_1 – коефіцієнт результативності контрольних заходів;
 $N_{зв}$ – кількість заходів впливу, застосованих у звітному році;
 $N_{п}$ – кількість проведених органом нагляду перевірок.

2. Коефіцієнт викриття злочинів в системі кредитної кооперації України (K_2) визначає середню кількість порушень під час проведених Нацкомфінпослуг перевірок, що тягнуть за собою порушення кримінальних справ органами МВС. Даний коефіцієнт визначається за формулою (3):

$$K_2 = N_{зл} / N_{п}, \quad (3)$$

де: K_2 – коефіцієнт викриття злочинів в системі кредитної кооперації;
 $N_{зл}$ – кількість виявлених злочинів;

3. Коефіцієнт частоти прояву злочину в системі кредитної кооперації (K_3) вказує на середню кількість виявлених злочинів серед усієї сукупності зафіксованих порушень, тобто вказує на частку порушень, які тягнуть за собою кримінальну відповідальність. Даний показник визначається таким чином (4):

$$K_3 = N_{зл} / N_{вл}, \quad (4)$$

де: K_3 – коефіцієнт частоти прояву злочину
 $N_{вл}$ – кількість виявлених порушень.

4. Коефіцієнт результативності контрольних заходів (K_4) визначає кількість виявлених порушень проведеними Нацкомфінпослуг перевітками (5):

$$K_4 = N_{вл} / N_{п}, \quad (5)$$

де: K_4 – коефіцієнт результативності контрольних заходів;

5. Коефіцієнт інтенсивності проведення контрольних заходів (K_5) дозволяє оцінити рівень охоплення контрольними заходами установ кредитної кооперації України. Даний коефіцієнт визначається (6):

$$K_5 = N_{ук} / N_{уп}, \quad (6)$$

де: K_5 – коефіцієнт інтенсивності проведення контрольних заходів.
 $N_{ук}$ – кількість установ, в яких проходили контрольні заходи;
 $N_{уп}$ – загальна кількість піднаглядних установ кредитної кооперації.

Розраховувачи сукупність наведених показників необхідно здійснити узагальнену оцінку ефективності контрольної функції органу нагляду в системі кредитної кооперації України. Показник загальної ефективності контрольної функції Нацкомфінпослуг України слід розраховувати наступним чином:

$$Ef_k = \sqrt[5]{K_1 \cdot K_2 \cdot K_3 \cdot K_4 \cdot K_5}, \quad (7)$$

де: Ef_k – показник ефективності виконання контрольної функції Нацкомфінпослуг України;

Зростання значення показника Ef_k свідчить про зростання ефективності виконання органом нагляду контрольної функції, зменшення показника – про зниження ефективності.

Таким чином, для аналізованої сфери бажаним є виконання наступної умови (8):

$$Ef_k \rightarrow \max \quad (8)$$

Використовуючи наведені вище формули, у табл. 3 розраховано складові показника ефективності виконання Нацкомфінпослуг контрольної функції.

З даних наведеної вище таблиці відмічається суттєве зниження значень складових показника загальної ефективності контрольної функції у 2011 р. (крім показника K_5), що свідчить про доволі низьку результативність заходів органу нагляду, не зважаючи на проведення контрольних заходів у 59% піднаглядних установ.

Таблиця 3

**Розраховані складові показника загальної ефективності виконання
Нацкомфінпослуг України контрольної функції у 2009-2013 рр.***

№	Показник	Роки					Зміна 2013 до року, %:			
		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012
1	K_1	3,77	6,89	1,35	3,79	7,38	95,9	7,2	447,8	95,0
2	K_2	4,38	3,38	1,22	5,53	4,33	-1,0	28,3	255,7	-21,7
3	K_3	0,63	0,46	0,39	0,77	0,48	-23,5	3,5	22,2	-37,5
4	K_4	6,98	7,29	3,10	7,21	9,04	29,4	24,0	191,1	25,3
5	K_5	0,24	0,33	0,59	0,08	0,13	-47,0	-62,0	-78,8	64,1

* Складено та розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг [2-6].

На основі розрахованих індексів I_1 - I_{15} та коефіцієнтів K_1 - K_5 , розміщених у табл. 2 та табл. 3, та відповідних формул (1) та (7), розраховано показник активності державного регулювання кредитної кооперації України та показник ефективності виконання Нацкомфінпослуг контрольної функції. Отримані результати розміщені в табл. 4.

Таблиця 4

**Показники активності державного регулювання та ефективності виконання
контрольної функції Нацкомфінпослуг у системі кредитної кооперації України у
2009-2013 рр.***

Показники	Роки					Зміна до попереднього року			
	2009	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Активність державного регулювання	1,00	1,37	0,84	0,59	1,24	0,37	-0,53	-0,25	0,65
Ефективність контрольної функції	1,76	1,92	1,03	1,55	1,77	0,15	-0,88	0,51	0,22

* Складено та розраховано автором.

З наведених вище даних можна зробити узагальнення, що найбільша активність державного регулювання та ефективність виконання контрольної функції Нацкомфінпослуг діяльності кредитних кооперативів України відмічається у 2010 році. Така активізація діяльності наглядового органу пов'язана з суттєвими заходами, що були реалізовані на ринку з метою недопущення проявів системних криз та негативних явищ, що були спричинені фінансовою кризою 2008-2009 рр. Починаючи з 2012 року відмічається посилення активності державного регулювання, а також спостерігається поступове підвищення ефективності контрольних функцій органом нагляду в даній сфері фінансових відносин.

Розрахувавши наведені вище показники, що характеризують регулюючу функцію держави в розвитку кредитної кооперації України, доречно відобразити цей вплив на конкретних показниках, що характеризують стан розвитку даної сфери небанківських фінансових послуг. Враховуючи наукові надбання деяких науковців [8, с. 151; 1, с. 13], такий узагальнюючий показник розвитку кредитної кооперації слід подати як середнє геометричне показників, що характеризують розвиток кредитної кооперації, таких як: кількість установ, що звітуються Нацкомфінпослуг; сумарна вартість продуктивних активів піднаглядних установ; кількість членів-пайовиків; кількість членів, що мають внески на депозитних рахунках; кількість членів, що мають кредити; сумарний обсяг виданих кредитів за рік; загальна вартість залучених внесків за період; сумарний капітал кредитних кооперативів (9).

$$R = \sqrt[9]{I_{yc} \cdot I_{a(np)} \cdot I_{чл(n)} \cdot I_{чл(д)} \cdot I_{чл(кр)} \cdot I_{кр} \cdot I_{д} \cdot I_{кан} \cdot I_{рез}}, \quad (9)$$

де R – інтегральний показник розвитку кредитної кооперації України;

I_{yc} – індекс кількості піднаглядних установ, що звітуються;

I_a – індекс вартості активів кредитних кооперативів;

$I_{чл(n)}$ – індекс загальної кількості членів-пайовиків;

$I_{чл(д)}$ – індекс кількості членів, що мають депозити (вклади);

$I_{чл(кр)}$ – індекс кількості членів, що мають кредити;

$I_{кр}$ – індекс вартості кредитного портфелю;

$I_{д}$ – індекс вартості депозитного портфелю;

$I_{кан}$ – індекс сумарної вартості сукупного капіталу кредитних кооперативів;

$I_{рез}$ – індекс вартості сформованого резервного капіталу.

Отримані розрахункові значення інтегрального показника розвитку кредитної кооперації України за аналізований період розміщені в табл. 5.

Таблиця 5

Розрахункове значення інтегрального показника розвитку кредитної кооперації України у 2009-2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна до попереднього року			
		2009	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1	I_{yc}	0,93	0,80	0,91	0,97	0,99	-0,13	0,10	0,06	0,02
2	I_a	0,70	0,81	0,70	1,11	0,98	0,12	-0,12	0,42	-0,14
3	$I_{чл(n)}$	0,82	0,72	0,68	1,03	0,90	-0,10	-0,04	0,35	-0,14
4	$I_{чл(д)}$	0,71	0,67	0,61	0,94	0,90	-0,04	-0,07	0,33	-0,04
5	$I_{чл(кр)}$	0,73	0,81	0,73	1,02	0,92	0,08	-0,08	0,29	-0,10
6	$I_{кр}$	0,70	0,86	0,67	1,13	0,93	0,16	-0,19	0,46	-0,20
7	$I_{д}$	0,75	0,66	0,61	1,09	1,03	-0,09	-0,05	0,48	-0,05
8	$I_{кан}$	0,45	1,46	0,84	1,15	0,97	1,01	-0,62	0,31	-0,19
9	$I_{рез}$	0,51	1,18	1,11	1,16	1,21	0,68	-0,07	0,05	0,05
10	R	0,68	0,86	0,75	1,06	0,99	0,18	-0,11	0,31	-0,07

* Складено та розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг [2-6].

З даних наведеної вище таблиці відмічається низьке значення інтегрального показника розвитку кредитної кооперації України у 2009-2011 рр., що є підтвердженням кризового стану учасників ринку, особливо у 2009 р., в якому значення R складало рекордно низькі 0,68. Особливо відчутне зростання показника відмічалось у 2012 р., що складало 1,06 і яке на 0,38 більше аналогічного у кризовому 2009 р. У 2013 р. відмічається певна стагнація розрахункових показників – складових інтегрального показника – значення якого коливається на межі мінімального, і складало 0,99.

На основі отриманих у табл. 4 та табл. 5 розрахунків можна зробити висновок, що значення показника інтегрального розвитку кредитної кооперації досягає бажаного значення ($R \geq 1$) в тих роках, у яких спостерігається відносно низька активність державного регулювання з одночасно високим рівнем ефективності виконання органом нагляду контрольної функції. Саме 2012 рік вважається найбільш вдалим з точки зору впливу

державного регулювання на розвиток кредитної кооперації України.

З метою порівняння впливу регулюючого впливу інститутів саморегулювання на розвиток їх учасників, запропоновано використати та розрахувати значення R згідно формули (9) для членів НАКСУ, ПЗВ та ВАКС та порівняти його з загальнодержавним показником. Це дозволить оцінити результати регулюючого впливу органу нагляду та СРО стосовно піднаглядних установ. Розраховані за даною формулою результати розміщені у табл. 6.

Таблиця 6

Розрахункове значення інтегрального показника розвитку системи кредитної кооперації для учасників СРО кредитної кооперації України у 2009-2013 рр.*

№	Показники	2009			2010			2011			2012			2013		
		НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ	НАКСУ	ВАКС	ПЗВ
1	I_{yc}	0,86	0,98	1,10	0,99	0,92	1,17	0,91	1,03	0,85	0,99	0,96	1,04	0,98	0,96	0,94
2	I_a	0,79	1,01	0,58	1,00	1,13	1,28	0,82	0,98	0,84	0,94	1,07	1,03	1,07	1,12	1,05
3	$I_{чл(n)}$	0,97	1,00	0,95	0,94	0,87	0,85	0,83	0,90	0,86	0,86	0,96	0,94	0,89	0,92	0,86
4	$I_{чл(о)}$	4,16	1,04	0,67	0,86	0,96	0,92	0,66	0,85	0,78	0,78	0,99	0,99	0,98	0,95	0,91
5	$I_{чл(кр)}$	0,82	1,02	0,68	0,91	1,01	1,19	0,85	0,86	0,84	0,83	0,96	0,94	0,97	0,93	0,89
6	$I_{кр}$	0,80	0,81	0,60	0,98	1,48	1,28	0,83	0,97	0,85	0,94	1,06	1,01	1,05	1,07	1,01
7	$I_о$	0,78	0,95	0,50	0,98	1,10	1,26	0,77	0,94	0,78	0,90	1,01	0,97	1,00	1,13	1,04
8	$I_{кан}$	0,68	0,95	0,95	1,02	1,19	1,32	1,25	1,11	1,02	0,98	1,22	1,17	1,20	1,12	1,07
9	$I_{рез}$	1,00	1,16	1,10	1,07	1,21	1,28	1,03	1,20	1,07	1,00	1,20	1,25	1,12	1,23	1,24
10	R	0,99	0,99	0,76	0,97	1,08	1,16	0,87	0,98	0,87	0,91	1,04	1,03	1,04	1,05	1,00

* Складено та розраховано автором на основі даних НАКСУ [9], ВАКС [10] та ПЗВ [11].

На основі отриманих результатів наведених вище розрахунків, сформовано табл. 7 в якій поміщено розрахункове значення інтегрального показника розвитку усієї кредитної кооперації України ($R_{укр}$) та аналогічний показник тієї її частини, що входить у систему СРО – $R_{наксу}$, $R_{вакс}$, $R_{пзв}$.

Таблиця 7

Інтегральні показники розвитку усієї системи кредитної кооперації України та тієї частини, що входить у систему саморегулювання у 2009-2013 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2013 р. до попереднього року			
		2009	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
1	$R_{наксу}$	0,99	0,97	0,87	0,91	1,04	-0,03	-0,10	0,04	0,13
2	$R_{вакс}$	0,99	1,08	0,98	1,04	1,05	0,10	-0,11	0,07	0,01
3	$R_{пзв}$	0,76	1,16	0,87	1,03	1,00	0,40	-0,29	0,16	-0,03
4	$R_{укр}$	0,68	0,86	0,75	1,06	0,99	0,17	-0,11	0,32	-0,08

* Складено та розраховано автором.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок про те, що кредитні кооперативи – учасники саморегулювальних організацій в цілому досягли кращих результатів розвитку, ніж національна система кредитної кооперації в цілому. Винятком є 2012 рік, однак, окрім НАКСУ, показник інших двох СРО має значення більше 1, що свідчить про ефективність проведення їхньої політики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В цілому, проведене дослідження підтверджує те, що в системі кредитної кооперації України чільне місце належить СРО, діяльність яких сприяє покращенню фінансово-господарської діяльності установ та досягненню останніми кращих фінансово-економічних показників. Подальші дослідження повинні спрямовуватися на вдосконаленні державного регулювання ринків фінансових послуг України.

Список використаної літератури

1. Бондаренко Є.П. Оцінка впливу державного регулювання на розвиток ринку фінансових послуг України [Текст]: / Є.П. Бондаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб.наук.праць. – УАБС: Суми, 2011. - Випуск 31– С. 6-15.
 2. Підсумки діяльності кредитних установ за 2009 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2009_01.pdf.
 3. Підсумки діяльності кредитних установ за 2010 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2010.pdf.
 4. Підсумки діяльності кредитних установ за 2011 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2011.pdf.
 5. Підсумки діяльності кредитних установ за 2012 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks2012-1.pdf>.
 6. Підсумки діяльності кредитних установ за 2013 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2013.pdf.
 7. Положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок» від 03.10.2006, №6280. – [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1186-06>.
 8. Регулювання та безпека розвитку страхового підприємництва регіону [Текст]: монографія/ Н.Н. Пойда-Носик, Р.Й. Бачо, М.В. Тимчак – Ужгород: Мистецька Лінія, 2012. – 242 с.
 9. Статистичні дані членів Національної асоціації кредитних спілок України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unascu.org.ua/>
 10. Статистичні дані членів Всеукраїнської асоціації кредитних спілок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vaks.org.ua/?menu=Financial_analyst
 11. Статистичні дані членів Програми захисту вкладів. – Режим доступу: http://www.pzv.net.ua/wordpress/wp-content/uploads/2014/06/PZV_vsiKS.xls
- Стаття надійшла до редакції 27.10. 2014.

R. J. Bacho

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE REGULATORY IMPACT OF STATE AND SELF-REGULATORY ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF CREDIT UNIONS OF UKRAINE

In today's post-crisis conditions at all levels actively raised the question about the role of the state and self-regulatory institutions in the sustainable development of financial services markets of Ukraine. No exception to this is the system of credit cooperatives, the participants' interests of which are currently represented by three self-regulatory institutions: Ukrainian National Credit Union Association (UNCUA), Ukrainian Association of Credit Unions (UACU) and Deposit Guarantee Program (DGP). The financial crisis that swept financial market of Ukraine including Ukrainian credit unions system, pointed out the weakness of the existing regulation. In the current economic conditions of the Ukrainian credit cooperation system functioning, there arises a need of conditions and effectiveness assessment of state regulation. In order to fully understand the state participation in regulating of Ukrainian credit cooperation processes, it's reasonable to evaluate the main indicators of the regulatory authority relating to the process. Thus, in the paper has been emphasized and grouped the main indicators characterizing the activity of State Commission for Regulation of Financial Services Markets in

Ukraine at the credit cooperation market.

This article is devoted to comparison of the impact of state and self-regulatory organizations in the functioning of Credit Unions' System of Ukraine. The existing method for effectiveness assessment of the state regulation system of credit unions in Ukraine has been improved. The paper states that a significant increase in the number of supervised institutions inspections is observed in the post-crisis period, which is the result of attention increase of the body to financial institutions' operation because of the manifestation of a number of scandalous cases and commencement of prosecutions against chiefs and shareholders of credit cooperatives.

Activity indices of government regulation and efficiency of the supervisory body control functions are calculated. Also the integral indicator of credit cooperation system development is calculated in terms of government regulation and that part of it which is a member of self-regulatory organizations. The largest activity of state regulation and effectiveness of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine control functions in the field of Ukrainian credit cooperatives was registered in 2010. Such activation of the supervisory authority operation is connected with significant measures implemented in the market to prevent manifestations of systemic crises and negative effects that were caused by the financial crisis of 2008-2009. Since 2012 an activity strengthening of government regulation is observed, and there is a gradually increase of the efficiency of supervisor control functions in this area of financial relations. On the basis of calculations we can conclude that the indicator of integral development of credit cooperatives reaches the desired value in those years when a relatively low state regulation activity is observed with simultaneously high level of control function's performance by the supervisor. Just 2012 is considered as the most successful in terms of the impact of government regulation on the development of credit cooperatives in Ukraine. It is proved that the participants of self-regulatory organizations have achieved better results in their development than the national system of credit cooperatives, governed solely by the state.

Key words: *credit unions, self-regulatory organizations, regulation, state regulation, State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine.*

УДК 338.001.36

Т. К. Мосійчук

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ ЯК ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті аналізуються структурні деформації економіки України, що представляють загрозу економічній безпеці країни. В результаті проведеного дослідження визначено структурні проблеми, які потребують першочергового вирішення для модернізації економіки і прискорення інноваційного розвитку. Автором обґрунтовано необхідність проведення державної підтримки пріоритетних інноваційних напрямів неселективними методами.

Ключові слова: *структурні реформи, інноваційний розвиток, інноваційна політика, економічна безпека.*

Постановка проблеми. Сучасна структура економіки України характеризується численними деформаціями, які призводять до високої енерго- та ресурсоемності більшості видів випущеної продукції. В економіці домінують галузі, які виробляють сировину та продукцію з низьким ступенем переробки. За умов збільшення товарного експорту такої продукції це означає, що Україна зростаючими темпами розпродає свої природні ресурси і неефективно використовує виробничий та науковий потенціали, особливо, якщо врахувати, що імпорт в країну в основному складається з високотехнологічної та наукоємної продукції. Необхідність активізації структурних реформ економіки України,